

УДК: 331. 658.14

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-272-4-1-223-228

ВОРВИХВОСТ О. Д.

Університет державної фіскальної служби України

МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. У статті розглянуто трактування сутності поняття інтелектуальний капітал, визначено взаємозв'язок з інтелектуальними потенціалом та ресурсами, описано рівні реалізації та визначено структурні елементи інтелектуального капіталу національної економіки. Надано характеристику складових інтелектуального капіталу національної економіки. Визначено індивідуальний профіль інтелектуального капіталу, що являє собою конфігурацію індивідуальних чинників. Представлена схема взаємодії інтелектуального капіталу на всіх рівнях національної економіки, що обумовлює взаємозв'язок його профілів один з одним на макро-, мезо- і мікрорівнях. Відзначено первинний рівень взаємодії інтелектуального капіталу та наведено найважливіший критерій ефективності механізму взаємодії. Розроблена система показників багаторівневого підходу в процесі діагностики що характеризують інтелектуальний капітал на макро-, мезо- і мікрорівнях. Визначено обов'язкові умови реалізації діагностики ІК на всіх рівнях національної економіки, а саме, потреба у синхронізації показників на рівні підприємства, галузі та національної економіки. Це дозволить не допустити дублювання та помилкове збільшення реального рівня ІК. Розглянута система показників характеризує певний ресурс на рівні країни, який має відповідний показник на рівні галузі, а також на рівні підприємства й організації.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський капітал, інноваційний потенціал, інноваційна інфраструктура, ринок інтелектуальної власності, інноваційна діяльність.

VORVYKHVOST O.

University of the State Fiscal Service of Ukraine

MECHANISM OF INTELLECTUAL CAPITAL INTERACTION IN THE STRUCTURE OF NATIONAL ECONOMY

The article deals with the interpretation of the essence of the concept of intellectual capital, defines the relationship with intellectual potential and resources, describes the levels of implementation and defines the structural elements of intellectual capital of the national economy. The characteristics of the intellectual capital components of the national economy are given. The individual profile of intellectual capital, which is a configuration of individual factors, is defined. The scheme of interaction of intellectual capital at all levels of the national economy is presented, which determines the interconnection of its profiles with each other at macro, mezo and micro levels. The primary level of intellectual capital interaction is noted and the most important criterion for the effectiveness of the interaction mechanism is given. The system of indicators of multilevel approach in the process of diagnostics characterizing intellectual capital at macro-, mezo- and micro levels is developed. Mandatory conditions for the implementation of IC diagnostics at all levels of the national economy are defined, namely, the need for synchronization of indicators at the level of enterprise, industry and national economy. This will prevent duplication and erroneous increase in the real level of IC. The metrics considered characterize a country-specific resource that has an industry-level and enterprise and organization-level benchmark.

Keywords: intellectual capital, human capital, innovation potential, innovative infrastructure, intellectual property market, innovative activity.

Постанова проблеми. Ключовим фактором конкурентоспроможності підприємницької діяльності та розвитку національної економіки сьогодні в усьому світі визнаний інтелектуальний капітал. В конкурентному середовищі найбільш динамічний і сталий розвиток національної економіки залежить від накопиченого інтелектуального капіталу та механізму його ефективної реалізації та розвитку. Ключові компетенції, знання, інтелектуальна власність та система захисту, інновації, якість людських ресурсів визначають позицію економічних суб'єктів в ринковому середовищі. Від цього залежить вартість активів та продукту сьогодні та перспективи розвитку у майбутньому. У розвинених країнах світу випереджаючими темпами зростає частка економіки знань в структурі валового внутрішнього продукту національної економіки. Економіка знань включає наукомісткі види економічної діяльності, такі як: інформаційні, телекомунікаційні технології, освіту, охорону здоров'я та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття інтелектуального капіталу було введено в науковий обіг в 1997 році Т. Стюартом, який дав визначення даного поняття і розглянув його структуру. Подальше свій розвиток концепція отримала в роботах М. Армстронга, Е. Брукінг, У. Буковіча, К. Гелбрейта, Л. Джоя, О. Дзінковські, І. Кадді, К. Прахалад, Г. Хемел, П. Санчез, К. Свейбі, А. Уайлмена, Л. Едвінссона і М. Мелонун і ін. Теорія інтелектуального капіталу за останні десятиріччя привернуло увагу українських вчених, таких як : Войнаренко М.П. [2], Геєць В.М., Ляшенко Г.П. [11], Лазебник Л.Л. [9], Гурочкіна В.В. [4], Дерев'яно В.М. [6], Липовецька К. [10]. Пріоритетним орієнтиром перед науковою спільнотою є комплексна діагностика інтелектуального капіталу та складові механізму формування й розвитку, так як ефективна реалізація його надає можливість посилити інноваційний потенціал національної економіки в цілому.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значна кількість науково-методологічних праць присвячена питанням вимірювання та діагностики, компонентам та структурним

елементам інтелектуального капіталу, слід виділити доцільність багаторівневого підходу в процесі діагностики та розподіл чинників формування на макро-, мезо- і мікрорівні. Тому розробка системи взаємодії створює таку можливість вимірювання.

Метою статті є вивчення взаємозв'язку понятійного апарату інтелектуального капіталу, наведенні характерних ознак структурним елементам та розробка системи показників багаторівневого підходу в процесі діагностики інтелектуального капіталу на макро-, мезо- і мікрорівні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Для реалізації поставленої цілі перед автором поставленні наступні завдання:

- охарактеризувати основний понятійний апарат обраної теми дослідження;
- дослідити структуру інтелектуального капіталу національної економіки;
- розробити систему показників в рамках багаторівневого підходу, що орієнтована на діагностику інтелектуального капіталу на макро-, мезо- і мікрорівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтелектуальний капітал є рушійною силою постіндустріального та інформаційного суспільства нової формації. Сукупність інтелектуальних здібностей, вмінь, знань, навичок, технологій нового покоління, що являються водночас інструментами і результатами, - є інтелектуальними ресурсами. Концепція інтелектуального капіталу розглядає інтелектуальний ресурс як джерело стратегічного розвитку суспільства та національної економіки [3, с. 262].

В нинішній час знання випереджає значимість засобів виробництва і природних ресурсів. Соціально-економічний розвиток кожної фірми і країни в цілому залежить від здатності отримувати нові знання і вміти застосовувати їх в усіх сферах суспільства. [10, с. 192].

Інтелектуальний капітал (ІК) нерозривно пов'язаний з інтелектуальним потенціалом, точніше останній є головним чинником формування ІК, так як інтелектуальні ресурси, що є базою інтелектуального потенціалу, перетворюються на ІК. Проте і ІК може виступати у ролі ресурсів, створюючи додаткову вартість для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності.

Так, Дерев'яно В.М. зазначила, що інтелектуальний капітал вступає інтелектуальним ресурсом (знанням, досвідом, навичками), що за умови ефективного використання перетворюється у додаткову вартість та забезпечує конкурентоспроможність національної економіки [6, с. 35]. Отже, розглядаючи інтелектуальний капітал національної економіки слід відмітити, що для забезпечення міцної та сильної держави, його наявність вкрай є важливою структурною одиницею у розбудові національної економіки та розвитку суспільства.

Інтелектуальний потенціал суспільства - це частина його духовного потенціалу, міра здатності інтелектуальної системи відповідно до рівня свого розвитку в більш-менш строгих просторово-часових межах реалізувати можливості, що містяться в її наявних ресурсах, з метою задоволення як власних потреб, так і потреб соціальної системи, до якої вона належить як підсистема [10, с. 26].

ІК є основою для формування інноваційного потенціалу не лише національної економіки, а і підприємницької діяльності та підприємств зокрема. Інтелектуальний капітал використовується на макро-, мезо- і мікрорівнях. На рівні підприємства інтелектуальний потенціал є основою інноваційного розвитку. Джерелом формування інтелектуального потенціалу підприємства є інтелектуальні ресурси.

Наприклад, Гурочкіна В.В. зазначає, що «інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, інвестиційний імідж, гарантії, управлінські здібності, стратегія «блакитного океану», корпоративна соціальна відповідальність – це все є важливими елементами ефективного механізму збереження та захисту інноваційного потенціалу підприємства» [4, с. 56]. Тому можна зазначити – наявна інтелектуальна власність відображає ефективно реалізований інтелектуальний капітал, що характеризує захищеність інноваційного потенціалу підприємства. А захист інтелектуальної власності, національного надбання та інвестицій під державні гарантії зміцнюють конкурентоспроможність національної економіки.

Сьогодні Україна залишається далеко позаду від світових інноваційних процесів розвитку та соціального забезпечення [5, с. 38]. Тому вкрай важливим є підвищення рівня соціального забезпечення, що водночас посилить рівень інтелектуального капіталу, змінюючи модель економіки на інноваційну.

Інтелектуальний капітал національної економіки в цілому сконцентрований переважно в мегаполісах або на великих промислових територіях, регіональних кластерах, де традиційно розвивалася наука і освіта – формується інноваційна інфраструктура. Саме інноваційна інфраструктура є основою формування, розвитку і використання інтелектуального капіталу. За умов низького науково-технологічного стану національної економіки необхідні нові стратегії, кардинальні заходи, спрямовані на стимулювання формування та розвиток інтелектуального капіталу, інноваційних процесів, захисту інтелектуальної власності, пошук ефективних інструментів управління інтелектуальним капіталом, збільшення інвестицій в людський капітал, в науку і освіту. В управлінні інтелектуальним капіталом національної економіки важливе значення має його діагностика, інструментарій.

Еволюційно склалось, що визнання концепції інтелектуального капіталу сформувалось на засадах інноваційного менеджменту та теорії людського капіталу. Ключовими сутнісними характеристиками інтелектуального капіталу є: сукупність знань і умінь працівників; перевищення ринкової вартості над вартістю активів; ключове джерело розвитку національної економіки, регіону, підприємства.

Інтелектуальний капітал є сукупністю взаємопов'язаних інтелектуальних ресурсів, водночас є частиною людського капіталу. Ефективність використання інтелектуального капіталу дозволяє посилити конкурентоспроможність національної економіки, підприємницької діяльності та підприємств. Інтелектуальні ресурси представляють собою один з видів економічних ресурсів, що включають в себе результати творчої та інтелектуальної праці людей, а також управлінські знання, властиві суб'єкту господарської діяльності, які можуть бути довго використані для виробництва благ і їх комерціалізації.

Структура інтелектуального капіталу національної економіки складається з ринку праці, системи вищої та додаткової освіти, ринку інтелектуальної власності, інноваційної інфраструктури та інноваційної діяльності підприємств та організацій. Тому розглянемо структуру інтелектуального капіталу, що представлена на рис. 1.

Рис. 1. Структура інтелектуального капіталу національної економіки.

Джерело: авторська розробка.

На нашу думку, існує дві складові інтелектуального капіталу національної економіки:

1. Інноваційний потенціал економіки та наявні в ній інновації символізують комплекс наукових, організаційних, технологічних, фінансових та комерційних заходів в національній економіці, що спрямовані на комерціалізацію накопичених і згенерованих знань.

До першої групи входять чотири компоненти:

- ринок інтелектуальної власності. Як зазначає Базилевич В.Д., - поступово збільшується кількості об'єктів інтелектуальної власності. Зазначена тенденція характеризує не лише розвиток світового ринку інтелектуальної власності, а й динаміку національного ринку України [1, с. 13]. Даний інститут відповідає за стан реєстрації, поновлення й купівлі-продажу результатів інтелектуальної діяльності суб'єктів національної економіки. Стан даного інституту характеризує рівень комерціалізації інновацій, взаємозв'язку суб'єктів, які здійснюють інноваційну діяльність, і органів державної влади, що забезпечують взаємовигідне співробітництво в правовому полі;

- інноваційна інфраструктура - це наукові, технічні, інформаційні та фінансові ресурси і організації, що забезпечують здійснення інноваційної діяльності суб'єктів національної економіки. До цієї групи ресурсів можуть входити як об'єкти державної інноваційної інфраструктури, так і комерційні організації, які здійснюють послуги з надання доступу до інноваційній інфраструктурі;

- інноваційна діяльність підприємств, організацій та суспільства: дана група включає в себе результати інноваційної діяльності підприємств та організацій, що знаходяться на території країни, з розробки та впровадження нових технологій, продуктів. Крім того, входять інноваційні розробки суспільства, як групи осіб так і одноосібні. Цей ресурс є одним з найбільш важливих в даній групі, оскільки його активність визначає стан як ринку інтелектуальної власності, так і необхідність в інноваційній інфраструктурі;

- інтелектуальні ресурси, нематеріалізовані надбання у формі знань, умінь, накопиченого досвіду, носієм яких є людство, і результати науково-технічної діяльності, організаційно-методичних рішень за різними напрямками.

2. Інтелектуальний потенціал суспільства, який утворюється із людського капіталу та людських ресурсів, що представляють собою працездатне населення, своїми вміннями, знаннями та навичками створює ВВП країни.

До другої групи входять два компоненти:

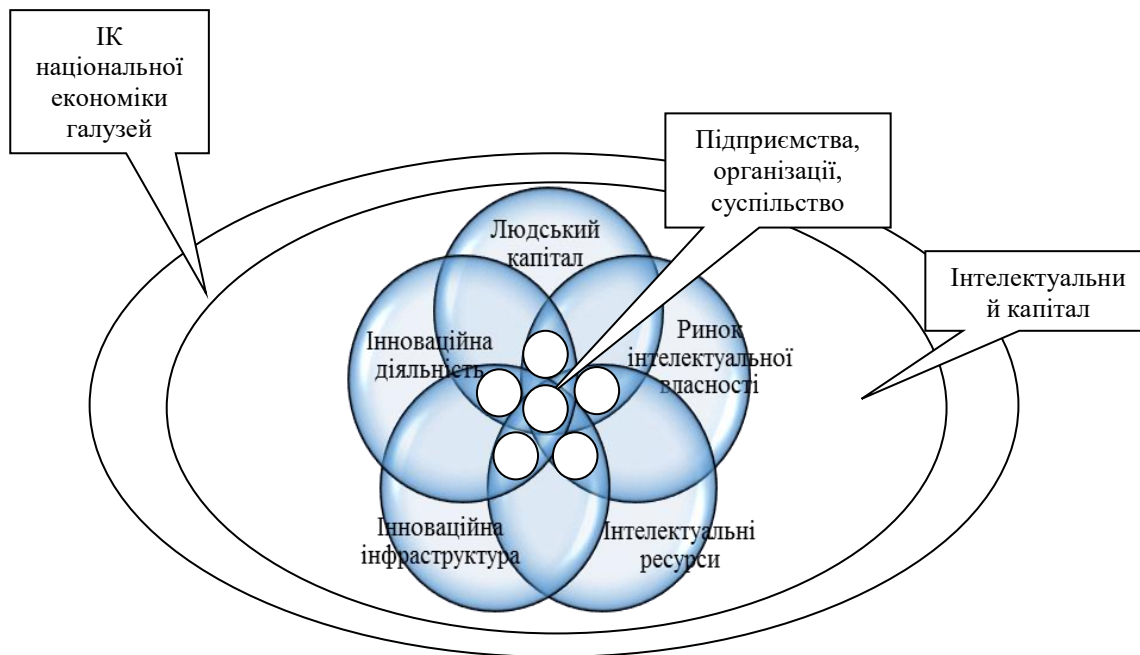
- ринок праці - саме цей інститут дозволяє раціонально залучати, розподіляти і використовувати працю на території країни, також завдяки забезпеченню нормального рівня доходів і добробуту населення, дозволяє досягти стабільного рівня відтворення трудових ресурсів;

- під освітою, наукою, знаннями та вміннями розуміємо систему як інститут, що дозволяє забезпечити підготовку та систематичне професійне навчання висококваліфікованих кадрів за всіма

основними сферами трудової діяльності, тим самим істотно поліпшуючи якість людських ресурсів національної економіки та підвищує продуктивність праці.

Індивідуальний профіль інтелектуального капіталу являє собою конфігурацію індивідуальних для суб'єкта складу чинників, які об'єднують взаємопов'язані змінні, що відображають кількісну оцінку різних інтелектуальних ресурсів. Механізм взаємодії інтелектуального капіталу на всіх рівнях національної економіки має враховувати прямі змінні, що впливають на формування факторів, і приховані змінні, які безпосередньо не впливають на формування факторів, але що входять у його структуру.

Механізм взаємодії інтелектуального капіталу на всіх рівнях національної економіки обумовлює взаємозв'язок його профілів (рис.2.)

Рис. 2. Схема взаємодії інтелектуального капіталу на всіх рівнях національної економіки.

Джерело: авторська розробка.

Отже, первинним рівнем побудови схеми взаємодії інтелектуального капіталу на всіх рівнях національної економіки є рівень підприємства та осіб, що є носіями інтелектуальних ресурсів. У свою чергу, сукупність підприємств, організацій та суспільства визначають ІК галузей та національної економіки. Таким чином, сукупність рівнів схеми взаємодії інтелектуального капіталу визначають індивідуальний профіль інтелектуального капіталу країни. Найважливішим критерієм ефективності механізму взаємодії є об'єднання найбільшої кількості показників в найменше число факторів, що демонструє системний взаємозв'язок всіх аспектів, що характеризують інтелектуальний капітал. Не менш важливим критерієм ефективності є максимізація частки прямих змінних в структурі фактора, яка характеризує об'єкт дослідження як керовану систему з найбільшою кількістю точок впливу на зміну стану інтелектуального капіталу.

На основі побудованої схеми взаємодії ІК та структурних компонентів, визначено групи показників ринку інтелектуальної власності, інноваційної активності підприємств та організацій, ринку праці, професійної освіти, науки, знань та умінь, інноваційної забезпеченості, що дозволяє здійснювати моніторинг реалізації та провести діагностику ІК на всіх рівнях національної економіки, галузі та підприємства (таблиця 1).

Для реалізації багаторівневого підходу в процесі діагностики ІК на всіх рівнях національної економіки, методика потребує синхронізації показників на рівні підприємства, галузі та національної економіки. Це важливо з огляду на недопущення дублювання та помилкового збільшення реального рівня ІК. Розроблена система показників дозволить охарактеризувати ІК на макро-, мезо- і мікрорівнях. Розглянута система показників характеризує певний ресурс на рівні країни, який має відповідний показник на рівні галузі, а також на рівні підприємства й організації.

Висновки. Отже, ключовим фактором конкурентоспроможності національної економіки є накопичення інтелектуального капіталу. Саме ключові компетенції, знання, інтелектуальна власність та система захисту, інновації, якість людських ресурсів визначають позицію економічних суб'єктів в ринковому середовищі. Головним чинником формування інтелектуального капіталу є інтелектуальний потенціал, водночас, ІК виступає в ролі ресурсів, створюючи додаткову вартість для забезпечення високого

рівня конкурентоспроможності як підприємства, так і галузі й національної економіки. Структура інтелектуального капіталу національної економіки складається з ринку праці, системи вищої та додаткової освіти, ринку інтелектуальної власності, інноваційної інфраструктури та інноваційної діяльності підприємств та організацій.

Таблиця 1.

Показники, що характеризують інтелектуальний капітал на макро-, мезо- і мікрорівнях.

Ринок інтелектуальної власності	Інноваційна активність підприємств	Ринок праці	Освіта, наука, знання, уміння	Інноваційна забезпеченість
Макроекономічний рівень (країни, національної економіки)				
Кількість зареєстрованих патентів (на 1 тис. осіб населення)	Рівень засвоєння нових технологій Інтелектуальний потенціал Витрати на НДДКР	Гнучкість оплати праці Умови оформлення та вимоги до посад Рівень оплати праці Продуктивність праці Здатність країни зберігати «розум» Здатність країни залучати «розум»	Частка населення, що має вищу освіту Якість викладання Якість бізнес освіти Доступність додаткової освіти Якість навчання персоналу та передача досвіду	Доступність нових технологій Трансфер технологій Якість науково дослідних інститутів Спільна робота університетів і підприємств Взаємозв'язок вчених та практиків
Мезоекономічний рівень (регіону)				
Кількість заявок на видачу патентів на винаходи, корисні моделі, промислові зразки	Реалізовані інноваційні товари, роботи і послуги, млн. грн. Кількість придбаних та переданих організаціями нових технологій / число розроблених передових виробничих технологій Витрати на науково-технічні розробки	Розподіл населення за величиною доходів Співвідношення вибулих і прийнятих працівників Рівень середньої оплати праці / випуск продукції на одного працівника Чисельність фахівців вищої кваліфікації	Кількість докторів наук Кількість кандидатів наук Кількість аспірантів Частка населення з вищою освітою	Кількість розроблених передових виробничих технологій Комерційні угоди з передачі технологій та послуг технічного характеру Випущено докторантів за рік Кількість спільних проєктів з університетами Чисельність працівників, виконували наукові дослідження і розробки
Мікроекономічний рівень (підприємства та організації)				
Вартість нематеріальних активів	Обсяг інноваційної продукції, відвантаженої за період Кількість впроваджених раціоналізаторських пропозицій Витрати на продуктивні технологічні інновації (силами сторонніх організацій) Витрати на придбання машин і обладнання, пов'язаних з технологічними інноваціями Витрати на виробниче проектування, дизайн і інші розробки	Плинність кадрів Продуктивність праці Коефіцієнт плинності кадрів зі стажем більше п'яти років Витрати на виплату основної частини заробітної плати Витрати на оплату соціальних пільг Витрати на виплату премій	Чисельність працівників, які мають вищу професійну освіту Витрати на підвищення кваліфікації кадрів та навчання Частка персоналу, що пройшли навчання	Кількість розроблених виробничих технологій Кількість свідоцтв на інтелектуальну власність, розробку Кількість патентів, ліцензій, авторських прав Кількість спільних проєктів з університетами Чисельність працівників, виконували наукові дослідження і розробки

Джерело: авторська розробка.

Сукупність рівнів схеми взаємодії інтелектуального капіталу визначають індивідуальний профіль інтелектуального капіталу країни. Найважливішим критерієм ефективності механізму взаємодії є об'єднання найбільшої кількості показників в найменше число факторів, що демонструє системний взаємозв'язок всіх аспектів, що характеризують інтелектуальний капітал. З метою реалізації багаторівневого підходу в процесі діагностики інтелектуального капіталу на всіх рівнях національної економіки, запропоновано методику розподілу показників, що потребує синхронізації на рівні підприємства, галузі та національної економіки. Розроблена система показників дозволить охарактеризувати ІК на макро-, мезо- і мікрорівнях.

Література

1. Базилевич В.Д. Тенденції розвитку та суперечності сучасного ринку інтелектуальної власності. 2016. С. 9-15. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7407/1/IENTaNP_2016_9-15.pdf
2. Войнаренко М.П. Інтелектуальна власність в імперативах інноваційної економіки: системний аналіз / А.М. Асаул, М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарьова : монографія / за наук. ред. проф. М.П. Войнаренка. - Хмельницький: ХНУ, 2013. – 174 с.
3. Ворвихост О. Д. Інтелектуальний капітал як основа розвитку суспільства. Вісник Хмельницького національного університету. Науковий журнал. 2018. № 4. С. 260-265. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2018/VKNU-ES-2018-N4.pdf> DOI: 10.31891/2307-5740-2018-260-4-260-264

4. Гурочкіна В. В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015. № 5 (21). С. 51-57. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf>
5. Гурочкіна В.В., Махортов Ю.О. Стратегічні напрями інклюзивного розвитку України. Науково-практичний журнал «Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку». 2018. №17. С. 35-44. URL: <https://nonproblem.net/wp-content/uploads/2018/12/6.pdf>
6. Дерев'яно В.М., Інтелектуальний капітал як фактор розвитку національної економіки: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Ірпінь, 2019. 285 с.
7. Дерев'яно В.М., Ляшенко Г.П. Збалансована система показників – необхідний інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємства (на прикладі нафтовидобувного підприємства). Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2014. № 1. С. 23–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvndpsu_2014_1_5
8. Дерев'яно В.Н., Ляшенко А.П. Интеллектуальный потенциал и его роль в экономическом развитии страны. Экономическая безопасность: проблемы, перспективы, тенденции развития : материалы Международной научно-практической конференции (г. Пермь, 15 декабря 2014 г.). Пермь : Пермский государственный национальный исследовательский университет, 2014. С. 328–340.
9. Лазебник Л. Л. Економічні інтереси в системі механізмів державного впливу на економіку. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2019. № 2. С. 18-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2019_2_4
10. Липовська К. Інтелектуальний потенціал у контексті управління суспільним розвитком: поняття та сутність. Public Administration and Local Government, 2017, issue 4(35). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/5.pdf)
11. Ляшенко Г.П. Знання як фактор інтелектуального й економічного розвитку. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2018. № 4. С. 191-200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_4_21
12. Ляшенко Г.П. Управление капиталом предприятия. Навчальний посібник. Гриф МОН України. Лист від 24.05.2001 № 14/18.2-723. Академія ДПС України, 2001. – 346с.

References

1. Bazylevych V.D. (2016). Tendentsii rozvytku ta superechnosti sushasnoho rynku intelektualnoi vlasnosti. [Trends in the Controversy of Contemporary Intellectual Property Market] Available at: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7407/1/IEHTaNP_2016_9-15.pdf (in Ukrainian).
2. Voinarenko M.P. (2013). Intelektualna vlasnist v imperatyvakh innovatsiinoi ekonomiky: systemnyi analiz [Intellectual property in the imperatives of an innovative economy: a systematic analysis] monohrafiia. Khmelnytskyi: KhNU. 174 p. (in Ukrainian).
3. Vorvykhvost O. D. (2018). Intelektualnyi kapital yak osnova rozvytku suspilstva [Intellectual capital as a basis for the development of society] Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu. Naukovyi zhurnal. no 4. Pp. 260-265. Available at: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2018/VKNU-ES-2018-N4.pdf> DOI: 10.31891/2307-5740-2018-260-4-260-264 (in Ukrainian).
4. Hurochkina V. V. (2015) Innovatsiinyi potentsial pidpriemstva: sutnist ta systema zakhystu [Innovative potential of the enterprise: essence and system of protection] Ekonomika: realii chasu. Naukovyi zhurnal. no 5 (21). p. 51-57. Available at: <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf> (in Ukrainian).
5. Hurochkina V.V., Makhortov Yu.O. (2018) Stratehichni napriamy inkluzivnoho rozvytku Ukrainy [Strategic directions of inclusive development of Ukraine] Naukovo-praktychnyi zhurnal «Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku». no17. p. 35-44. Available at: <https://nonproblem.net/wp-content/uploads/2018/12/6.pdf> (in Ukrainian).
6. Derevianko V.M. (2019) Intelektualnyi kapital yak faktor rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Intellectual capital as a factor of development of national economy]: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03. Irpin. 285 p.
7. Derevianko V.M., Liashenko H.P. (2014) Zbalansovana systema pokaznykiv – neobkhidnyi instrument zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva (na prykladi naftovydobuvnoho pidpriemstva). [A balanced scorecard is a necessary tool to ensure the competitiveness of an enterprise (for example, an oil company)] Naukovyi visnyk Natsionalnogo universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo). No 1. p. 23–31. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvndpsu_2014_1_5 (in Ukrainian).
8. Derevianko V.N., Liashenko A.P. (2014) Yntellektualnyi potentsyal y eho rol v ekonomicheskom razvytye strany. [Intellectual potential and its role in the economic development of the country] Ekonomicheskaia bezopasnost: problemy, perspektivy, tendentsyy razvytyia : materyaly Mezhdunarodnoi nauchno-praktycheskoi konferentsyy (h. Perm, 15 dekabria 2014 h.). Perm : Permskiy hosudarstvennyi natsionalnyi yssledovatelskiy unyversytet. P. 328–340. (in Russian)
9. Lazebnyk L. L. (2019) Ekonomichni interesy v systemi mekhanizmiv derzhavnoho vplyvu na ekonomiku [Economic interests in the system of mechanisms of state influence on the economy] Ekonomichniy visnyk Natsionalnogo himychoho universytetu. no 2. P. 18-28. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2019_2_4 (in Ukrainian).
10. Lypovska K. (2017) Intelektualnyi potentsial u konteksti upravlinnia suspilnym rozvytkom: poniattia ta sutnist [Intellectual potential in the context of social development management: concept and essence] Public Administration and Local Government, issue 4(35). Available at: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/5.pdf) (in Ukrainian).
11. Liashenko H.P. (2018) Znannia yak faktor intelektualnogo y ekonomichnoho rozvytku [Knowledge as a factor of intellectual and economic development] Ekonomichniy visnyk Natsionalnogo himychoho universytetu. no 4. p. 191-200. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_4_21 (in Ukrainian).
12. Liashenko H.P. (2001) Upravlinnia kapitalom pidpriemstva [Enterprise capital management] Navchalnyi posibnyk Akademiia DPS Ukrainy. 346p. (in Ukrainian).

Рецензія /Peer review: 17.07.2019

Надрукована /Printed: 06.09.2019

Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.